

Atita vreme cît forma confesională pe care o putea îmbrăca participarea sa la acțiunea de apărare a regiunilor dunărene a putut fi de folos, Nicodim n-a pregetat să activeze în acest sens, asumîndu-și probabil chiar serioase riscuri personale. *Ceea ce s-a schimbat, după reocuparea Severinului și reluarea Vodîței, nu este propria sa atitudine, ci împrejurările politice din aceste părți*: o dată cu moartea lui Ludovic I, planul de cucerire a regiunilor dunărene a trebuit să fie părăsit de către feudalitatea maghiară. Anarhia ce urmează după 10 septembrie 1382 în regatul apostolic nu mai îngăduia asemenea acțiuni de amploare, iar cînd, cu greu, ordinea a ajuns să se restabilească în ierarhia feudală a regatului, marile probleme născute din înaintarea rapidă spre Dunăre a Imperiului Otoman au schimbat complet sfera preocupărilor politice ale vremii. Pentru domniii Țării Românești, vecinătatea cu regatul maghiar va mai constitui încă multă vreme o amenințare, dar această amenințare nu va mai avea caracterul permanent și de iminentă pe care l-a avut în decursul întregii perioade a domniilor regilor angevini. Astfel, împrejurările schimbate, și nu o schimbare în atitudinea sa personală, au făcut ca singurul chip în care Nicodim își adusese și ar fi putut să-și mai aducă o contribuție la viața politică a vremii să fie depășit. Numai pentru o foarte scurtă perioadă, în ultimii ani ai secolului al XIV-lea și în primii ani ai celui următor, situația din aceste părți va readuce în actualitate chipul de a concepe participarea la viața politică al întemeietorului Vodîței și Tismanei și — concordanța cronologică merită să fie remarcată — tocmai atunci se situează și ultima știre însemnată privitoare la el.

Putem distinge deci, în viața și activitatea lui Nicodim, două faze distincte: prima, cea de care ne-am ocupat pînă acum și pe care am îndrăzni să o numim « politică », și o a doua, de care ne vom ocupa de aici înainte, și pe care am putea-o numi cea « culturală ». Dar aceste două faze nu corespund unor tendințe distincte ale însăși personalității sale ce se menține cu perseverență pe aceeași linie de conduită, ci rezultă din schimbarea intervenită în condițiile istorice în care această personalitate s-a putut manifesta.

A N E X E

I. VIAȚA LUI NICODIM. TEXTUL DIN „SLUJBA OSEBITĂ“ (1767)

ALTE CONSEMĂRI ALE TRADIȚIEI PRIVITOARE LA NICODIM

Întru această zi, pomenirea sfintului prea cuviosului părintelui nostru Nico- dim sfințitul, și Arhimandritul din lavra sfintei mănăstiri Tisménei¹

f. 18^r. Acest sfînt și preacuvios Părinte, fost-au (dupre cum zic) de neam slovean, născut și crescut în buna credință: carele după ce au priimit sfîntul și fingerescul chip al călugăriei, și darul Preoții, au pustiicit prin multe și bogate locuri, adunînd la sine toată buna faptă prin iubire de ostenéle, și alte petreceri îmbunătățire.

f. 18^v. Și viind și în părțile locului acestuia al Țării Rumânești, multe trude și ostenițe sufletești au făcut, petrecînd cu neînțetate rugăciuni prin pustiile pămîntului acestuia: (căci că pre acele vremi foarte pustietați mari era.) și jărtvéniec Dumnezești au făcut, pre cum să povestește pînă în ziua de astăzi. Întîi pre apa Motrului, unde acum iaste zidită Mănăstirea ce să numește Motru: făcut-au și Mănăstirea de la Vodîța, pre numele sfîntului Antonie cel mare: carea au fost chinovie de mulți Părinți și frați întru Hristos, intru carea multă vreme au vieșuit sfîntul.

Și după acéia, din descoperire Dumnezeiască, au mers la locul ce să numește Tismana, unde, din voia lui Dumnezeu, prin ale sale trude și ostenițe, și acolo au zidit jărtvénic lui Dumnezeu și lăcaș de viață de obște, de mulți lăcutoiri și Dumnezești Călugări: cu carii Călugări și frați

Paul de Alep, *Travels...*, p. 352; « Racla », scenele Nașterea..., *Botazul...*, (Învățătura?), (Venirea în mănăstire?), *Hirotonia...*; Ștefan Ieromonahul, *Viața*, f. 46^v. = p. 17; f. 49^r. = p. 20; f. 54^v. = p. 28; f. 49^v. = p. 20 și f. 53^v. = p. 26 (nu literal).

Paul de Alep, *Travels...*, p. 355 (despre Cura Motrului); Ștefan Ieromonahul *Viața*, f. 57^r. = p. 31 (nu absolut literal); f. 61^r. = p. 38; f. 60^r. = p. 36.

Paul de Alep, *Travels...*, p. 352 (întemeierea Tismanei); *Racla*, scena dedicării mănăstirii; Ștefan Ieromonahul, *Viața*, f. 64. = p. 42; f. 65^v. = p. 44-45; f. 64^v. = p. 43; f. 65^v. = p. 45; f. 71^r. = p. 54.

¹ În cursive s-au dat pasajele care nu au fost reproduse textual de către Ștefan Ieromonahul în « Viața » scrisă de el.